

Motion till riksdagen 2023/24:2626

av **Gunilla Svantorp m.fl. (S)**

Digitaliseringspolitik för klimat, trygghet och tillväxt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vässa målet för digitaliseringspolitiken till att också vara bäst i världen på att utveckla digitaliseringens möjligheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bejaka teknikutveckling som bidrar till att öka hållbarheten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver fortsätta beakta stöd för utbyggnad av bredband i områden där marknadskrafterna inte räcker till, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nationella bredbandsstrategin behöver uppdateras och anpassas till det förändrade säkerhetsläget och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kompetensbristen inom bl.a. systemutveckling, artificiell intelligens, it-säkerhet och användbarhetsdesign måste åtgärdas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbyggnaden av 5G och utvecklingen av 6G och 7G måste vara en högt prioriterad fråga och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Myndigheten för digital förvaltning bör främja offentliga aktörers förmåga att dela och nyttiggöra data och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om tillgången till data kan öka då det är avgörande för teknikutvecklingen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdatera AI-strategin där perspektiven klass och rättvisa ska finnas med och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till utbildning i AI för medborgare samt möjligheten till omställning när arbetsuppgifter förändras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över tillgången till digitala betaltjänster för att garantera att inte grupper exkluderas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör ta nästa steg för att införa ett statligt nationellt övergripande elektroniskt identifieringssystem och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvaret för ägare av digitala plattformar för att den digitala världen ska vara schyst och säker och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Hela världen blir allt mer digitaliserad, och det kräver att människor kan vara uppkopplade i hela landet, kan tillägna sig färdigheter som krävs och känna sig trygga med teknikutvecklingen. Pandemin visade oss på möjligheterna med utvecklingen, som då också gick i rekordfart, som att kunna jobba hemma – om man har ett jobb där det är möjligt – delta i digitala möten och slippa resa för kortare möten, och också undervisning visade sig fungera digitalt. Vi ser också i utvecklingen att teknik kan användas för att transportera varor till avlägset befolkade delar eller för att utföra kontroller och besiktningar av verksamheter som ligger otillgängligt. Mycket av det som händer är positivt och vi socialdemokrater bejakar självklart teknikutveckling som också bidrar till att ställa om till hållbarhet.

Men det finns också faror som vi måste vara medvetna om och arbeta emot. I dessa tider som genererar oändligt mycket data är det viktigt att säkerställa ramar och regler som garanterar att bara behöriga personer har tillgång till data liksom att det tydliggörs vad de ska användas till. Att arbeta för en ökad säkerhet och emot intrång är fokus. Men den digitala revolutionen har också skapat nya risker för demokratin. Den ökade informationsmängden kan leda till desinformation, falska nyheter, polarisering och manipulation. Den digitala revolutionen har också gjort det möjligt för auktoritära regimer att övervaka, censurera och kontrollera sina medborgare. Den digitala revolutionen har alltså också potential att underminera demokratin och kränka mänskliga rättigheter.

Vi behöver också säkerställa att infrastruktur som är viktig ur olika säkerhetsaspekter inte är möjlig att sälja ut; hit hör i allra högsta grad allt det som digitaliseringen möjliggör. Nationen måste ha kvar kontrollen.

Mål för digitaliseringspolitiken

Socialdemokraternas mål för digitaliseringspolitiken är att Sveriges ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter med två delmål:

1. Sverige ska ha bredband i världsklass.
2. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband.

Elektronisk kommunikation ska vara effektiv, säker och robust samt tillgodose användarnas behov. Staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden. Vi socialdemokrater menar att vi måste vässa målet till att också vilja vara bäst i världen på att utveckla digitaliseringens möjligheter.

Socialdemokraternas mål för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är en enklare vardag för medborgare, en öppnare förvaltning som stöder innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten. Dessa mål förtydligar och preciserar delar av det förvaltningspolitiska målet om en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.

Bredband i världsklass

Sverige har i internationell jämförelse en mycket väl utbyggd bredbandsinfrastruktur. Under de socialdemokratiska regeringarna har uppkopplings- och bredbandsfrågan fått än mer fokus. Den socialdemokratiska regeringen tillförde ytterligare 3 miljarder kronor till stöd för Post- och telestyrelsens arbete med bredbandsutbyggnad från 2023 med fokus på områden med särskilda utmaningar med låg utbyggnadsgrad av bredband. I detta sammanhang bör beslutet om ett undantag från lokaliseringsprincipen lyftas fram. Staten måste ta ett än större ansvar vad gäller bredbandsutbyggnaden. För att åstadkomma bredbandsutbyggnad i områden där marknadskrafterna inte räcker till, har regeringen möjliggjort stöd för bredbandsutbyggnad. Detta måste fortsatt beaktas. Den nationella bredbandsstrategin behöver uppdateras och anpassas till det förändrade säkerhetspolitiska läget. Robusthet, redundans, tillförlitlighet och tillgänglighet måste garanteras.

Digitalisering

Medel behöver tillföras för att utveckla välfärdens digitala infrastruktur – i enlighet med devisen att ”den mest tidsbesparande och miljövänliga resan är den som inte behöver göras alls”. Sverige placerar sig högt inom flera av digitaliseringens huvudområden. Sverige har i jämförelse med andra av Europeiska unionens medlemsstater en hög andel it-specialister i arbetskraften, men efterfrågan på kvalificerad arbetskraft är fortsatt större än tillgången och det är en skev fördelning mellan könen. Kompetensbristen inom bl.a. systemutveckling, artificiell intelligens (AI), it-säkerhet och användbarhetsdesign måste åtgärdas – för dessa områden är inte bara centrala för näringslivets utveckling utan även för den offentliga sektorns digitala omställning.

Ett annat område Sverige behöver bli bättre på är när det handlar om digitaliseringen av den offentliga förvaltningen. Tillgängligheten till digital offentlig service behöver bli bättre. Vi behöver använda verktyget att hela tiden utgå från medborgarnas livsresor och behov i det som erbjuds.

Personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till viktiga kommunikationstjänster på likvärdiga villkor och i samma utsträckning som andra. PTS måste fortsätta sitt viktiga arbete med att stötta äldre och personal som stöttar äldre bland annat inom områdena videosamtal, fjärrstyrningstjänster samt e-handel av mat och medicin. Alla former av digitalt utanförskap måste motverkas. Den digitala klyftan mellan generationer ska slutas.

På industrisidan finns ett program som heter ”Avancerad och innovativ digitalisering”, ett program som finansieras av både företagen och staten. Programmet hålls ihop av Vinnova. Tyvärr väljer nu regeringen att kraftigt minska anslagen till Vinnova, något som kan medföra att viktiga satsningar som denna försvinner. Ett nästa steg hade annars varit att ta fram ett liknande program för offentlig sektor. Men regeringen väljer alltså att satsa på höginkomsttagare före att satsa på teknikutveckling.

Myndigheten Digg har konstaterat att det finns en besparingspotential på hela 140 miljarder kronor om den offentliga sektorn ökar andelen digitaliserad verksamhet. Men vi behöver ha ett mål om att de ska göra det. Det behövs mer nationell styrning och tydligare nationella mål om ökad nytta för medborgarna vid omvandling av olika samhällstjänster till digitala tjänster. Ett första steg kan vara att reformera den digitala infrastrukturen i vården och göra den enhetlig och gemensam istället för att 21 regioner ska utveckla och underhålla sina egna system. System som dessutom inte pratar med varandra.

Elektronisk kommunikation förutsätter en utbyggnad av nätet

Utbyggnaden av 5G, utvecklingen av 6G och så småningom 7G, måste vara en mycket högt prioriterad fråga om Sverige ska behålla sin plats som en ledande nation inom it och digitalisering. En viktig fråga för statsmakten i detta sammanhang är att leda säkerhetsarbetet på området. Utan ett fungerande nät så stannar all annan digital utveckling av, så det är en förutsättning för AI, hälsotjänster och annat som krävs i ett modernt digitalt samhälle.

En uppdaterad AI-strategi som inte diskriminerar eller förstärker orättvisor

Användningen av artificiell intelligens (AI) måste öka i Sverige. Möjligheterna med AI är flera. Den gör att stora mängder data kan behandlas och processas på mycket kort tid. Det finns således stora vinster med AI-användning inom verksamheter där det idag krävs mycket tid och kraft för att samla in och behandla data, särskilt komplicerade sådana. AI kan exempelvis bidra till att sätta sjukdomsdiagnoser tidigare och underlätta vid handläggning av förvaltningsbeslut. Ett tydligt exempel på hur AI används är Chat GPT. Stora mängder data samlas in för att besvara frågor och AI lär sig av sina misstag genom att rätta de svar som blir fel.

Men det finns också risker med AI. Till exempel finns risken att många arbeten i framtiden automatiseras bort genom AI vilket kan skapa utmaningar med arbetslöshet. Ojämlighet och sociala spänningar kan tänkas öka i spåren av en sådan utveckling.

Det finns vidare redan nu en utveckling där AI används i övervakningssyfte i auktoritära regimer, exempelvis i Kina och i Sydostasien. Vidare finns risken att AI blir intelligentare än människor. Det är därför av vikt att användningen av AI regleras och att området i sin helhet inte överlämnas till ingenjörer och forskare, även om frågan vid första anblick kan kännas som någon form av science fiction.

Socialdemokratin har aldrig varit negativt inställd till teknikutveckling. Fler behöver få utbildning i AI och de som förlorar jobbet till följd av AI måste få stöd till omställning. Ingen får hamna utanför omställningen när AI får en allt större roll i samhället. Något som regelbundet lyfts upp av företrädare för offentlig sektor är att tillgången till data behöver underlättas för att landets kommuner och regioner ska kunna använda AI i större utsträckning. AI är beroende av data och nuvarande regelverk gör att det är svårt

för det offentliga att få tillgång till data. Här finns ett arbete att göra som med all sannolikhet skulle tas emot väl av landets kommuner och regioner samt med all sannolikhet även av statsförvaltningen. Samtidigt kan flera av dessa verksamheter behöva stöd i användningen av AI. Avvägningen kring individens fri- och rättigheter, individens rätt till sina egna data samt risken för läckage av data måste dock också vägas in i denna diskussion.

Det är vidare viktigt att vi även gällande AI har en säkerhetspolitisk aspekt med. Detta då alla partier i Försvarsberedningen påpekat att konsekvenserna av cyberangrepp kan bli lika stora för samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur som ett konventionellt militärt angrepp.

Även inom EU pågår viktigt arbete inom detta område. Den rättsakt om artificiell intelligens som just nu är aktuell behöver behandlas snabbare. Under det svenska ordförandeskapet har inte tillräckligt mycket hänt med förslaget.

Mot bakgrund av den snabba utvecklingen bör regeringen snarast ta initiativ till en kommitté där riksdagens partier finns representerade och som snarast börjar diskutera vad som kan göras politiskt kring AI. Statsministern aviserade i regeringsförklaringen att en AI-kommission ska tillsättas men det är viktigt att strategin beslutas politiskt med hänsyn till alla de perspektiv som behöver finnas med, inte minst ur klass- och rättviseperspektiv.

Sverige får regelbundet kritik av teknikbranschen för att inte ta på sig en ledande roll i EU vad gäller digitaliseringen. Kritiken innefattar också att Sverige engagerar sig för sent i frågorna. Kritiken kommer från stora företag men också från annat håll. Det är viktigt att regeringen engagerar sig i frågor som rör digitalisering och AI på ett tidigt stadium. Det är för sent att bry sig om frågorna när slutförhandling sker i ministerrådet eller liknande.

Regeringen bör även se över om det statliga stödet till landets kommuner och regioner för att använda AI kan öka. Detta innefattar möjligheterna för kommuner och regioner att använda data men även att använda AI överhuvudtaget.

AI Sweden har framfört att den svenska AI-strategin från 2018 är otillräcklig i förhållande till vad som nu krävs. Som jämförelse har AI Sweden använt Frankrike som har en betydligt mer omfattande AI-strategi. Den svenska AI-strategin behöver därför uppdateras.

Alla ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser

Alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser. På de orter och den landsbygd där marknaden inte tillgodoser behovet av grundläggande betaltjänster måste staten vara beredd att gå in med stödjande insatser eller ekonomiska bidrag.

Samtidigt är det också viktigt att digitala tjänster utformas så att de är tillgängliga för alla; det behöver säkerställas att också människor med funktionsvariationer kan utnyttja digitala betalmedel. Idag utfärdar banker inte bank-id till personer som inte kan underteckna själva, och inte heller får god man, anhörig eller stödperson använda sin huvudmans e-legitimation. Kontokort kan heller inte användas om personen inte kan slå sin kod. Detta behöver ses över för att inte exkludera den grupp av människor som har svårt att använda teknologi eller som har speciella behov.

Vi behöver ett nationellt id-system som är transparent

Den vanligast förekommande e-legitimationen Bank-id utfärdas av Finansiell ID-Teknik BID AB och kan erhållas av personer som är kunder hos en bank och har ett svenskt personnummer. Enligt statistik från Finansiell ID-Teknik BID AB från mars 2021 har ca 8 miljoner bankkunder Bank-id, varav ca 7,8 miljoner har mobilt Bank-id.

Det är mycket bra att detta system initierat och ägt av de fyra storbankerna har etablerats. Samtidigt måste vi se den möjliga sårbarheten i ett system som stora delar av samhällsfunktionerna vilar på. Som komplettering och skyddsnet bör staten ta nästa steg för att införa ett statligt nationellt övergripande elektroniskt identifieringssystem – för åtkomst och användning av olika former av digitala samhällsbärande funktioner. En viktig aspekt på tillit till digitala tjänster är individens möjlighet till insyn och kontroll av data som finns om individen. Detta måste ständigt beaktas och värnas och kan aldrig nekas på grund av affärssekretess.

Vi måste bejaka alla goda krafter som kämpar mot otrygghet

Svenska forskare har tagit fram ett AI-verktyg som kan användas i kampen mot terrorism. ”Dechefr” är ett verktyg för hotbedömning av digital kommunikation och letar efter spår i skriftlig kommunikation som kan avslöja ensamagerande våldsmän. Det största terrorhotet mot Sverige bedöms vara personer som agerar på egen hand och är svåra att hitta. Människor har inte möjlighet att läsa igenom all form av kommunikation som skulle kunna vara problematisk.

Politiska krafter i Sverige – inte minst trollfabriker och propagandacentraler på den extrema högerkanten – underblåser krafter som vill försvaga vår demokrati. Det är oacceptabelt. De stora digitala plattformarna med användargenererat innehåll har blivit viktiga förmedlare av det fria ordet och en del av det demokratiska samtalet, samtidigt som de tjänar stora pengar på polariserande innehåll. Vi måste ställa krav på företagen att deras plattformar inte blir frizoner för hat, hot eller påverkansoperationer. Frågorna måste tas på allvar om vi ska värna vår demokrati, och Socialdemokraterna anser att en ny strategi mot hot och hat behöver tas fram.

Här behövs också ett bättre regelverk och tydligare ansvar för ägare av olika digitala plattformar för att den digitala världen är schyst och säker och bidrar till den tekniska och demokratiska utvecklingen. Cybersäkerhet måste vara i fokus. Likaså måste arbetet med civilt försvar och krisberedskap fortsätta där den digitala infrastrukturens robusthet kan vara avgörande.

Gunilla Svantorp (S)

Mattias Ottosson (S)

Kadir Kasirga (S)

Inga-Lill Sjöblom (S)

Carina Ödebrink (S)

Åsa Karlsson (S)

Jamal El-Haj (S)